

Zinātnes Vēstnesis

Latvijas Zinātnieku savienības, Latvijas Zinātnes padomes un Latvijas Zinātņu akadēmijas laikraksts

8 (112)

1996. gada 22. aprīlis

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJĀ

PAVASARĪGI VĒJI NO BALTIJAS JŪRAS ABĀM PUSĒM

11. un 12. aprīlī Latvijas Zinātņu akadēmijā norisinājās Starptautiskās daļas ilgi un rūpīgi gatavots pasākums — **BALTIJAS UN ZIEMEĻVALSTU SEMINĀRS PAR STARPTAUTISKO ATTIECĪBU JAUTĀJUMIEM**. Semināra pirmajā dienā apspriedās Baltijas valstu zinātņu akadēmiju starptautisko lietu kārtotājas — Virve Kumitska no Lietuvas Zinātņu akadēmijas, Daina Sveica, Anīta Dravniece un Inese Skrīvele no Latvijas Zinātņu akadēmijas Starptautiskās daļas.

Tika diskutēti par divpusīgām sadarbībām, līdzdalību starptautiskās organizācijās un starptautiskās programmās, kā arī pieņemti ieteikumi septembrī paredzētajam Baltijas valstu zinātņu akadēmiju vadītāju sarunām, kas notiks Rīgā.

Pēcpusdienā svinīgā atmosfērā LZA Senāta zālē tika **PARAKSTĪTS SADARBĪBAS LĪGUMS STARP LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJU UN ZVIEDRIJAS KARALISKO LITERĀTURAS, VĒSTURES UN SENĀTNES AKADĒMIJU**.

Līgumu parakstīja LZA prezidents akadēmiķis Tālis Millers un zviedru akadēmijas ģenerālsekrētārs profesors Stafans Helmrīds. Sadarbības līgums noslēgts uz trim gadiem un paredz 4 nedēļas ilgas zinātnieku apmaiņas.

Jau kopš 1992. gada Latvijas Zinātņu akadēmijai ir sadarbības partnerattiecības ar Zviedrijas Karalisko Zinātņu akadēmiju (apmaiņas kvota — 12 nedēļas). Nu noslēgts sadarbības līgums ar otro no Zviedrijas 9 zinātņu akadēmijām. [S. Helmrīda kungs, stāstot par savu akadēmiju, teica, ka govju un aitu tai esot pat vairāk nekā Zviedrijas Karaliskajai Zinātņu akadēmijai.]

Klātesošie no S. Helmrīda kunga stāstījuma uzzināja daudz interesanta un mums negaidīta. Tā, piemēram, Zviedrijas Karaliskā Literatūras, vēstures un senātnes akadēmija savu sākotni var meklēt jau 1739. gadā (atjaunota 1786. gadā). Zviedrijas karalis ne tikai dibinājis akadēmiju, bet rakstījis arī tās statūtus. Te kārtējo reizi jānozīmē, ka Latvijā nekad nav bijuši karaļi, kas dibinātu karaliskas universitātes un akadēmijas, bet Kurzemes hercogistes Pētera akadēmija, neskatoties uz savu akadēmisko nosaukumu, bija un palika tikai ģimnāzija. Tā visa dēļ S. Helmrīda kungam tika demonstrēti Latvijas Zinātņu akadēmijas karogs, kurā akadēmijas dibināšanas oficiālais gads ir tikai 1946. gads.

Zviedrijas Karaliskā Literatūras, vēstures un senātnes akadēmija ir nevalstiska zinātniska apvienība ar privātiem finansēšanas avotiem. Mūsu zinātniekus, profams, interesēja, kas ir šie avoti, ja jau katru gadu tā var tērēt tikai starptautiskai sadarbībai vien 1—2 miljonus kronu. S. Helmrīda kungs pie finansēšanas avotiem nosauca ziedojumus, akadēmijas locekļu testamentāros novēlējumus, procentus no bankas noguldījumiem, kā arī ienākumus no saimnieciskās darbības — akadēmijai pieder vairākas pils un lauksaimniecības zemes, arī divi skansenā tipa ciemi, kuros ekskursantiem rāda Zviedrijas seno saimniecības veidus. [Akadēmiķis V. Hausmanis čukstus man pajautāja, ko savai akadēmijai testamentā varētu novēlēt mūsu akadēmiķi. Domājams, tikai dzīvokļu īres parādus un savas bibliotēkas.]

Literatūras, vēstures un senātnes akadēmijai ir ap 60 īsteno locekļu un 30—40 ārzemju locekļu, un viens no tās uzdevumiem ir pārvaldīt nacionālo kultūras mantojumu.

12. aprīlī notika semināra otrā daļa, kurā bez jau pieminētajām personām piedalījās arī Zviedrijas Karaliskās Zinātņu akadēmijas zinātniskās apmaiņas programmas vadītāja Saša Edblada un šīs pašas programmas darbiniece Sofija Johansone, Somijas Zinātņu akadēmija Zinātnes politikas un starptautisko lietu nodaļas pārstāve Ulla Ekberga un Raija Hatula, kā arī pārstāvji no Latvijas Zinātņu akadēmijas, Latvijas Lauksaimniecības un meža zinātņu akadēmijas un Latvijas Lauksaimniecības universitātes.

Semināra dalībniekus uzrunāja LZA akadēmiķis sekretārs A. Silīņš, atzīmējot nepieciešamību apgūt Ziemeļvalstu un mūsu kaimiņu igauņu un lietuviešu pieredzi zinātnieku starptautiskās sadarbības organizēšanā un veicināšanā, atzīstot, ka zinātniskā sadarbība ir viena no zinātnes attīstības nepieciešamībām, jo zinātne pamatā ir internacionāla. Iepriekšējos 50 gados zinātnieku kontaktus ar ārvalstīm organizēja, veicināja vai bremzēja PSRS Zinātņu akadēmija un valsts drošības organizācijas. Tagad starptautiskie kontakti ir jādibina pašiem, tādēļ tik svarīga ir Ziemeļvalstu pieredze, kas sakrāta krietni ilgākā laikā. Latvijai nav lielu dabas bagātību, izņemot mūsu mežus un mūsu cilvēkus. Mums jāizmanto šos resursus izmantojot tā, lai tie dotu vislielāko atdevi.

Saša Edblada, stāstīdama par Zviedrijas Karaliskās Zinātņu akadēmijas plašo sadarbību dabaszinātņu, matemātikas, medicīnas un ekonomikas jomā ar Eiropas, Japānas, Ķīnas u. c. pētniecības iestādēm, uzsvēra, cik liela nozīme ir informēšanai par to, kas notiek citu valstu zinātnē. Parasti zviedru zinātnieki izvēlas neilgus apmaiņas braucienus, pa pāris nedēļām katrā valstī. Lai kandidētu uz apmaiņas braucieniem, nepieciešams vai nu doktora grāds, vai pabeigta universitātes izglītība. Uzsverot to, ka pētniecībai pamatā jānotiek universitātēs, kur tā iet rokrokā ar mācībām, S. Edblada piebilda, ka Zviedrijas Karaliskā Zinātņu akadēmija ir vienīgā, kurai ir 7 savi pētniecības institūti.

A. Silīņu interesēja akadēmijas uzbūve. S. Edblada teica, ka, atšķirībā no LZA, Zviedrijā nav akadēmijas nodaļas, bet klases. 300 Zinātņu akadēmijas īsteno locekļi un ārzemju locekļi ir sadalīti 10 dažādās klasēs ar specifisku locekļu skaitu katrā. Akadēmijas sēdes ir gan slēgtās, kurās piedalās tikai akadēmijas locekļi, gan atklātās, ar ielūgtiem lektoriem, kuri uzstājas ar publikēm priekšlasījumiem.

Stafans Helmrīds, kurš pats 10 gadus ir bijis Stokholmas Universitātes rektors, raksturoja Zviedrijas universitātes kā lielus reģionālus studiju centrus. Viņš ļoti atzinīgi izteicās par Baltijas studiju centru Stokholmas Universitātē.

Pēc viņa domām, zinātniskajai kooperācijai jābūt atklātai un brīvai. Diemžēl vairāk vai mazāk to nosaka finansējums, kas šobrīd nekur nav pietiekams.

Mums interesanti šķita tas, ka, vairākkārt pasvītrodams: "Zviedrija ir maza valsts", runājais pieminēja savas akadēmijas līdzdalību Asīrijas, Eģiptes, Japānas, Ķīnas pētījumos, arī interesi par indoloģiju. Grūti iedomāties situāciju, kad Latvijas Zinātnes padomei kāds iesniegtu līdzīgu grantu pieprasījumu... Ja pētījums nav Latvijai akūti nepieciešams tuvāko divu nedēļu laikā, tad par to vispār nav vērts runāt. Jā, arī jēdziens "grūti laiki" ir ļoti, ļoti stiepams.

A. Silīņu interesēja Ziemeļvalstu savstarpējā sadarbība un sakari ar Baltijas valstīm. S. Helmrīds atbildēja, ka Ziemeļvalstu zinātnieki tiekas regulāri katru gadu, nolemjot, kur tiksies nākamgad. Ar igauņiem ir kopēji vēstures pētījumu projekti, ar Latviju — mazāk.

Ulla Ekberga ar nožēlu atzina, ka starp Somijas Zinātņu akadēmiju un Latvijas Zinātņu akadēmiju jau vairāk nekā divus gadus pastāv sadarbības līgums, bet nav noteiktas zinātnieku apmaiņas kvotas. Tas gan nekavē sadarbības mežu un kokapstrādes pētniekus.

U. Ekberga atrada daudz līdzīga starp Somiju un Latviju (neliela tauta, divas valodas utt.), lai varētu veiksmīgi sadarbīties. Viņa iepazīstināja ar Somijas Zinātņu akadēmijas uzbūvi. SAZ ir pakļauta Izglītības ministrijai, izņemot Tehnoloģijas attīstības centru, kas darbojas Darba un rūpniecības ministrijas sistēmā, kā arī sešus pētniecības institūtus, kas pakļauti Lauksaimniecības un mežu ministrijai. Daļot valsts finansējumu, universitātēm tiek 27,4%, Zinātņu akadēmijai 13,3%, Tehnoloģijas attīstības centram 21,9%, valsts pētniecības institūtiem 21,3%, pārējām pētniecības un attīstības iestādēm 16,1%. Zinātņu akadēmijā darbojas Kultūras un sociālo zinātņu padome, Dabas zinātņu un inženierzinātņu padome, Veselības pētniecības padome, Vides un dabas resursu padome. Zinātņu akadēmijas funkcijās ietilpst lielu projektu ekspertēšana pirms to finansēšanas, starpnozaru un starptautiskā sadarbība, zinātnisko publikāciju veicināšana. Starptautiskajai sadarbībai ir atvēlēti 16% līdzekļu no akadēmijas gada budžeta, t. i. — 73,5 milj. FIM no 457 milj. FIM.

Starptautiskā sadarbība tiek vērstā vairākos virzienos. Vispirms, tie ir Ziemeļvalstu kopējie kosmiskie, astronomiskie un kodolpētījumi, kurus nelon katrā valstij veikt atsevišķi. Otrā pētījumu grupa saistās ar līdzdalību Eiropas Savienības pētniecības programmās. Viņa nosauca virzienus, kuros Eiropas Savienības letvaros iespējama reāla sadarbība — vides aizsardzība, biomedicīna, sociālekonomiskie pētījumi.

U. Ekbergai tika uzdoti jautājumi par Tehnoloģijas attīstības centru. Kāda tā finansējuma ir valsts budžeta daļa? Viena trešdaļa. Vai universitāšu tehnoloģijas parki ir populāri? Jā.

Semināra dalībnieki šķīrās, savstarpēji apdāvinoties ar mazām piemiņas veltēm un izsakot lielu pateicību Latvijas Zinātņu akadēmijas Starptautiskajai daļai un personīgi Dainai Sveicai par ļoti interesantu un lietišķo tikšanos, kura aizsāk jaunu un, cerams, noturīgu informācijas un pieredzes apmaiņas formu, kas vainagosies ar jauniem konkrētās sadarbības līgumiem un projektiem.

Z. KIPERE

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJA

paziņo,

ka saskaņā ar LZA Statūtiem 1996. gada novembrī notiks jaunu Latvijas Zinātņu akadēmijas īsteno, goda, ārzemju un korespondētājlocekļu vēlēšanas.

Zinātņu akadēmija ir pieņēmusi lēmumu, ka 1996. gada vēlēšanās pavisam būs 4 īsteno locekļu, 4 goda locekļu, 7 ārzemju locekļu un 4 korespondētājlocekļu vakances.

Saskaņā ar LZA Statūtiem, vēlot jaunus īsteno, goda un ārzemju locekļus, notiek kopīgs kandidātu konkurss bez priekšrocībām kādai specialitātei.

Vēlot jaunus korespondētājlocekļus, notiek konkurss izsludināto specialitāšu ietvaros.

Izskatījusi visus saņemtos priekšlikumus, akadēmija izsludina korespondētājlocekļu vakances šādās specialitātēs:

fizika	— 1
ķīmijas un bioloģijas zinātnēs	
bioloģija	— 1
humanitārās un sociālās zinātnēs	
ekonomika	— 1
filosofija un socioloģija	— 1

Tiesības izvirzīt Latvijas Zinātņu akadēmijas locekļu kandidātus ir Latvijas zinātniskajām iestādēm, augstskolām, zinātnieku organizācijām, LZA locekļiem (t. sk. LZA locekļis var izvirzīt arī pats sevi). Ja kandidātus izvirza iestādes vai organizācijas, lēmumu jāpieņem senāta vai padomes sēdē, aizklāti balsojot ar balsu vienkāršu vairākumu.

Piesakot kandidātus, jāiesniedz šādi dokumenti:

- pieteikums: Latvijas ZA locekļa parakstīta vēstule vai padomes (senāta) lēmums par aizklātas balsošanas rezultātiem,
 - autora apstiprināts zinātnisko darbu saraksts;
 - pieteicēja apstiprināta kandidāta zinātniskā biogrāfija (Curriculum vitae), ne vairāk par 1 lpp., norādot dzimšanas gadu un datumu, pašreizējās darba vietas un mājas adresi un tālrunu numurus.
- Dokumenti iesniedzami Latvijas Zinātņu akadēmijas Prezidija jauno locekļu vēlēšanu ekspertu komisijai Rīgā, Akadēmijas laukumā 1, 2. st., 231. istabā līdz 1996. gada 15. jūnijam.
- Uzziņai LZA Prezidija sekretariātā Akadēmijas laukumā 1, Rīga, LV-1524. tel. 7223931, fakss 7228784, [3717]821153, E pasts: viz a ac. Iza. IV

A. SILIŅŠ,

Latvijas Zinātņu akadēmijas akadēmiķis sekretārs

LZA ARVEDA ŠVĀBES BALVA

LZA Senāta lēmums:

Apstiprināt Latvijas Zinātņu akadēmijas Humanitāro un sociālo zinātņu nodaļas ekspertu komisijas lēmumu un piešķirt Latvijas Zinātņu akadēmijas Arveda Švābes balvu 1996. gadā Dr. h. c. hist. TEODORAM ZEIDAM

(pēc nāves)

par mūža ieguldījumu Latvijas viduslaiku vēsturē, historiogrāfijā un vēsturiskās ģeogrāfijas problēmu izpētē, kā arī vairāku paaudžu Latvijas vēstures zinātnieku sagatavošanā.

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS

LIELĀ MEDAĻA

LZA Senāta lēmums:

Pamatojoties uz Latvijas Zinātņu akadēmijas nolikumu par Latvijas Zinātņu akadēmijas augstāko apbalvojumu — Latvijas Zinātņu akadēmijas Lielo medaļu, 1996. gadā piešķirt Latvijas Zinātņu akadēmijas Lielo medaļu Latvijas zinātniekam

Dr. habil. chem. EDMUNDAM LUKEVICAM par ievērojamiem sasniegumiem ķīmijas zinātnē.

LATVIJAS ZINĀTNES PADOMĒ

Pielikums
LZP ZSKK 1996. gada 21. marīa
lēmumam

LZP STARPTAUTISKO PASĀKUMU FINANSĒJUMS
1996. GADĀ
(4. pielikums)

Nr. p. k.	Organizācija	Projekta nosaukums, izpildītāji	Finansējums pieprasītais Ls	piešķirtais Ls
1. Dalības maksa starptautiskās organizācijās				
1.	Latvijas Akadēmiskā bibliotēka	Biedra nauda Eiropas «pelēkās» literatūras izmantošanas asociācijai EAGLE. E. Karnītis	600	600
2.	Latvijas Augsnes pētnieku biedrība	15 pētnieku iestāšanās iemaksas Starptautiskajā Augsnes zinātnes biedrībā. A. Kārklīšs	180 USD	—
3.	LLU Veterinārmedicīnas fakultāte	Fakultātes biedra nauda Veterinārās izglītības Eiropas asociācijā (E.A.E.V.E.). P. Keidāns	300 ECU (Ls 206)	100
4.	Elektronikas un datorzinātnes institūts	EDI reģistrācijas maksa un biedru nauda biedrībā IEEE Computer Society un ACM. V. Zagurskis	160	160
5.	A. Kirhenšfeina Mikrobioloģijas un virusoloģijas institūts	Biedra nauda Starptautiskajā Pretvēža asociācijā. V. Saulīte	560	280
6.	LU Bio-medīcinās pētījumu un studiju centrs	Individuālā biedra nauda Starptautiskajā Pretvēža asociācijā. L. Tihomirova	40 USD	22
7.	Latvijas Fizikas biedrība	Biedru naudas nomaksa Eiropas Fizikas biedrībā (EPS) (no darba 93.786). J. Bērziņš	200	atbalstīt
8.	Valsts Pūres dārzkopības izmēģinājumu stacija	ISHS biedru maksa. A. Bite	115	115
9.	LZA Bioloģijas institūts	Biedru maksa Starptautiskajā limnoloģu asociācijā. G. Andrušaitis	21	—
10.	LU Hidro-ekoloģijas institūts	Biedru maksa Starptautiskajā Ekoloģijas un vides drošības biedrībā (SECOTOX). Z. Seisuma	20	—
11.	Latvijas Lauksaimniecības universitāte	Dalības maksa Starptautiskajā Universitāšu Asociācijā. V. Strīķis	1000	500
12.	Valsts Priekuļu selekcijas un izmēģinājumu stacija	Biedru maksa Eiropas kartupeļu pētnieku asociācijā (par 2 dalībņ.). U. Miglavs	68	—
13.	Dobeles dārzkopības selekcijas un izmēģinājumu stacija	Ikgadējā biedru naudas iemaksa: a) Americana Pomological Society; b) International Society for Horticultural Science. E. Kaufmane	45 USD 55 USD	25 30
14.	LZA Ekonomikas institūts	Biedru naudas nomaksa Starptautiskajā Sociologu asociācijā un 2 tematiskajās apakškomisijās. R. Karnīte	210	210
15.	LU Demogrāfijas centrs	Biedru maksa Starptautiskajā iedzīvotāju izpētes sabiedrībā un Eiropas demogrāfu asociācijā. P. Zvidriņš	140 USD 50 USD	76 27
16.	Rīgas Tehniskā universitāte ASTF	Biedru maksa Starptautiskajā modelēšanas biedrībā «The Society for Computer Simulation International». J. Merkurjevs	134	134
17.	RTU Būvniecības fakultāte	Biedra nauda CIB (International Council for Building Research Studies and Documentation). J. Naudžuns	1000 Hfl	200
18.	RTU Tehniskās fizikas institūts	Ikgadējā biedru naudas iemaksa biedrībai «American Association for the Advancement of Science». M. Knīte	202 USD	50
19.	Latvijas Universitāte	a) Biedra maksa Starptautiskajā Universitāšu Asociācijā; b) Biedra maksa Eiropas Universitāšu Asociācijā. R. Kondratovičs	9350 FFR (Ls 1006) 2500 SFR (Ls 1130)	500 500
20.	LU Ģeogrāfijas un zemes zinātnu fakultāte	Biedra maksa Starptautiskajā ģeogrāfijas savienībā par 1996. g. Ā. Krauklis	200	200
21.	Latvijas Nacionālais Botāniskais dārzs	Biedra nauda starp. organizācijai «Botanic Garden Conservation International». K. Buivids	90	90
22.	Latviešu valodas institūts	Uzņemšanas maksa Amerikas Biogrāfiskajā institūtā (ABI). E. Kagaine	495 USD	—
2. Starptautisko konferenču organizēšana				
1.	LU Ģeogrāfijas fakultāte	Starptautiskais simpozījs «Baltijas senās kartes» (6.09.10. 1996. g.). J. Štrauhmanis	1260	400
2.	Literatūras, folkloras un mākslas institūts	Starptautiskā konference «Padomju un postpadomju laika literatūra Baltijā. Vērtējumi un pārvērtējumi» (1996. g. oktobris). V. Hausmanis	600	200
3.	LU Mikro-bioloģijas un biotehnoloģijas institūts	Starptautiska biotehnoloģijas konference «BALTBIO '96». M. Beķers	7500	—
4.	Latviešu valodas institūts	Konference «Nacionālā terminoloģija: vēsture, tagadne un perspektīvas» (21.—23.10.96.). V. Skujīņa	2000	500
5.	Latvijas Universitāte	XIII Baltijas mikoloģu un lihenoloģu konference (24.—29.09.96., Ķemeri). E. Vimba	600	300
6.	LV Lopkopības un veterinarības zinātniskās pētniecības institūts «Sagra»	Zinātniskā konference, veltīta dzīvnieku lipīgo slimību izplatībai «Zooantroponožu apkarošanas aktuālie jautājumi» (1996. g.). A. Jemeljanovs	4870	—

Turpinājums sekos.

PIRMIE VALSTS EMERITĒTIE
ZINĀTNIEKI LATVIJĀ

Valsts emeritētā zinātnieka nosaukums tiek piešķirts izcilēm, starptautiski atzītiem Latvijas zinātniekiem pēc aiziešanas pensijā — tā noteikts Ministru kabineta 1995. gada 7. novembra pieņemtajos noteikumos. Vienlaicīgi ar šī gada nosaukuma piešķiršanu valsts emeritētais zinātnieks saņem mūža grantu — t. i. pabalstu, kas tiek maksāts ik mēnesī papildus pensijai un netiek aplūkts ar nodokļiem. Ar valsts emeritēto zinātnieku ienākšanu augstskolās un zinātniskajās iestādēs paveras iespējas cildināt vecākās paaudzes augstas klases zinātniekus un pedagogus un vienlaicīgi veicināt jaunākās paaudzes iedibināšanu vadošos zinātnieku amatos. Sabalansētā un civilizētā paaudzē nostiprināties neapšaubāmi veicinās izglītības un zinātnes attīstību mūsu valstī.

1996. g. 11. aprīlī Valsts emeritēto zinātnieku padome savā sēdē izvērtēja demokrātiski savos kolektīvos izvirzītos habilitētos zinātnu doktorus. To bija krietni vairāk kā noteikts 1996. gadam ar Ministru kabineta lēmumu. Ekspertiem nācās ļoti detalizēti iedziļināties katra pretendenta paveiktajā. No iesniegtumu lappusēm tiek lasīti objektīvi skaitļi par simtiem publicēto darbu, desmitiem sagatavoto zinātnu doktoru, par piešķirtiemi akadēmiķu, goda doktoru, laureātu nosaukumiem, par Latvijā iedibinātiem un pasaulē atzītiem jauniem zinātniekiem virzieniem, par jaunām nodibinātām fakultātēm, kurās nu jau sagatavoti tūkstosiem speciālistu, par ilgstāji vadītiem lieliem zinātnieku kolektīviem.

Eksperti ir vienprātīgi — visi 17 izvirzītie pretendenti atbilst valsts emeritētā zinātnieka kritērijiem. Taču pašreiz iespējams izvēlēties tikai 10. Atverot urnu un saskaitot balsis vēlēšanu biļetenos, padomes sēdes protokolā tiek fiksēti šādi pirmie 10 valsts emeritētie zinātnieki Latvijā:

Viktorija BAUMANE — biokīmiķe, LZA,
Emīlija GUDRINIECE — ķīmiķe, RTU,
Konstantīns KARULIS — valodnieks, LZA,
Elza KRAULIŅA — fiziķe, LU,
Jānis LIELPĒTERS — fiziķis, LZA,
Aina MUCINIECE — mediķe-virusoloģe, LZA,
Pēteris PROKOFJEVS — fiziķis, LZA,
Kārlis TABAKS — inženierzinātnieks, RTU,
Benjamiņš TREJS — ekonomists, LLU,
Pāvils ZARIŅŠ — pārtikas tehnoloģs, LLU.

Visi 10 valsts emeritētie zinātnieki ir plašai Latvijas zinātnieku saimei ļoti pazīstami akadēmiķi, profesori, habilitētie zinātnu doktoru un goda doktoru, kuru mūžs ir bijis veltīts nozīmīgiem pētījumiem dabas zinātnēs, veselības aizsardzībā vai tautsaimniecībā, kā arī jauno zinātnieku un speciālistu audzināšanai.

Valsts emeritēto zinātnieku padome griežas ar lūgumu Ministru kabinetā palielināt emeritēto zinātnieku kvotas, vienlaicīgi izdalot uz 1996. g. šim vajadzībām papildus līdzekļus. Esam saņēmuši cerīgu solījumu, ka šī gada otrajā pusgadā varēsīm emeritēt vēl 20—30 zinātniekus. Aicinām kolektīvu pārdomāt iespējamus pretendentus, savlaicīgi sagatavot VEZ padomei iesniedzamos dokumentus; neaizmirst, ka pretendents nevar saņemt citu atalgojumu un ka to izvirza kolektīva augstākais orgāns aizklātā balsošanā.

VEZ padome izsaka pārliecību, ka emeritētie zinātnieki turpinās savu ierasto darbu un kolektīvu vadītāji arī uz priekšu par viņiem rūpēsies gluži tāpat kā līdz šim, neliedzot tiem iemīļoto darbu.

Sirsniņģi sveicam pirmos valsts emeritētos zinātniekus, vēlam viņiem arī turpmāk darba sparū, veselību un daudz saulainu brīžu!

M. BEĶERS,
Valsts emeritēto zinātnieku padomes
priekšsēdētājs, akadēmiķis

ARVEDA ŠVĀBES BALVAS LAUREĀTS

Dr. h. c. hist. **TEODORS ZEIDS**
(01.08.1912.—28.06.1994.)

Izcilais latviešu vēsturnieks, Arveda Švābes skolnieks Teodors Zeids dzimis Jelgavā. 1940. g. beidzis Latvijas Universitātes Filoloģijas un filozofijas fakultātes vēstures nodaļu, turpinot turpat strādāt par asistentu. No 1941. g. līdz 1942. g. aspirants, tad zinātniskais līdzstrādnieks Valsts arhīva Vēstures birojā. No 1944. g. zinātniskais līdzstrādnieks LU Vēstures institūtā un patsniedzējs Vēstures un filoloģijas fakultātē. Pēc ZA Vēstures un materiālās kultūras (vēlāk — Vēstures) institūta izveidošanas no 1946. g. līdz 1987. g. šī institūta sektoru, sākotnēji arheoloģijas, tad feodālisma, vadītājs. Kopš 1987. g. Feodālisma vēstures nodaļas vadītājs zinātniskais līdzstrādnieks. 1955. g. aizstāvējis zinātnu kandidāta disertāciju, 1992. gadā LZA apstiprinājis Dr. h. c. grādu vēsturē, kopš 1993. g. LU profesors.

T. Zeids bija apveltīts ar plašu erudīciju un dziļām Latvijas, pirmām kārtām feodālisma perioda, vēstures zināšanām. Vairākus gadu desmitus veltījis viduslaiku Latvijas vēstures pirmavotu pētīšanai, kas ļāva viņam sagatavot izdošanai unikālo vēstures avotu — J. K. Broces materiālus 5 sējumos. Viņa zinātnisko darbu sarakstā atrodams grāmatas «Feodālisms Livonijā» (1951), «Feodālā Rīga» (1978), liels skaits citu publikāciju par feodālisma perioda vēstures problēmām.

Pētot Baltijas vēstures avotus ārzemēs, T. Zeids atbilda līdz tam par zudušu turēto Kurzemes zemes arhīvu, kas pateicoties viņa pūlēm ir atgriezies Rīgā.

Visu savu mūžu T. Zeids bija aktīvs Latvijas vēstures propagandētājs un jauno zinātnieku audzinātājs. Viņa vadībā aizstāvētas 9 vēstures zinātnu doktoru disertācijas.

Kā starptautiski atzīts vēstures speciālists viņš aktīvi darbojās Hanzas vēstures biedrībā (kopš 1965. g.), bef 1971. g. tika ievēlēts par Vācu vēsturnieku biedrības korespondētājbiedru Hanzas vēstures pētniecības grupā.

Kā izcils zinātnieks un zinātniskā darba organizators T. Zeids savā dzīvē bija neapšaubāma autoritāte Latvijas zinātnieku saimē.

